

tiden ifølge sagens natur blive betydelig længere end ved forannævnte scanning.

Resultater af ultralyddiagnostik

Ved uregelmæssigheder under svangerskabet, f.eks. med hensyn til fosterets vækst, kan ultralydscanning på indikation komme på tale. Der er næppe tvivl om, at tidlig registrering af tvilling-svangerskab kan bidrage til at mindske antallet af for tidlige tvillingfødsler og spædbørnsdødeligheden blandt tvillinger²²). Ultralydscanning på indikation kan ligeledes afsløre grove fysiske misdannelser og en rygmarvsdefekt, som medfører medfødte lammelser, således at disse tidlige oplysninger (dog almindeligvis ikke tidligere end 19. svangerskabsuge) kan danne grundlag for overvejelser om abort.

Men holdningen til ultralydscanning må naturligvis også bero på, om samme resultater kan opnås ved andre metoder.

Specielt når det drejer sig om rutinemæssig ultralydscanning af gravide, må det fremhæves, at der ikke synes at være resultater at hente for de omkring 75 pct., som ikke ville være blevet undersøgt på indikation²³). Det taler stærkt for, at man ikke benytter ultralydscanning rutinemæssigt, så længe der ikke er fuldstændig sikkerhed for, at det er 100 pct. uskadeligt. En stor epidemiologisk undersøgelse med kontrolgruppe er i gang i Canada, men projektet varer endnu 15–20 år, da det ikke på kortere tid lader sig gøre at undersøge de pågældende børn for mulige biologiske langtidseffekter²⁴).

Omvendt må man nok sige, at dér, hvor en nærmere undersøgelse af graviditetens forløb virkelig er indiceret, er der al mulig grund til at tro, at en ultralydscanning er en meget skånsom metode, ikke mindst sammenlignet med røntgenundersøgelse. På nogle områder kan der rejses større tvivl om ultralydmetodens fortrin sammenlignet med andre metoder. I en mere systematisk sammenligning af resultaterne med ultralyddiagnostik og andre former for diagnostik, fremlagt på medicinsk kvindeforskningsseminar i Oslo 1983²⁵), fremhæves det, at nok har en rutinemæssig ultralydscanning kunnet afsløre 93 pct. af alle tvilling-svangerskaber allerede i 19.–20. svangerskabsuge, men det tilsvarende resultat ved simpel målebåndsmetode på samme tidspunkt i svangerskabet er 91 pct.²⁵).

WHO's anbefalinger og senere korrektioner

WHO har tidligere tilkendegivet, at ultralyd trygt kan bruges i svangerskabskontrollen, så længe udgangseffekten er under 100 mW/cm² og eksponeringstiden kort. Dette kan tages til indtægt for, at ultralydscanning også kan benyttes som rutinemæssig kontrol (screening).

Imidlertid har der på det seneste været stigende betænkelighed ved en ukritisk anvendelse. Der er i stigende grad påvist skader ved terapeutisk anvendelse af ultralyd. Det skal understreges, at intensitet og bestrålingstid her er langt højere end ved diagnostisk anvendelse, så det behøver ikke at betyde, at der er risiko ved fornuftig diagnostisk anvendelse, men man ved meget lidt om forholdet mellem dosis og virkning²⁴).

For ganske nylig har der af det amerikanske National Institute of Health været afholdt en konsensus-konference om diagnostisk brug af ultralyd i forbindelse med svangerskab²⁶). De vigtigste konklusioner fra denne konference var følgende:

- De foreliggende oplysninger gør det ikke muligt at konkludere, at rutinemæssig ultralydundersøgelse af alle gravide vil mindske dødeligheden eller forbedre børnenes tilstand.
- Der er påvist en sikrere registrering af tvillinger og af svære misdannelser, ligesom man har opnået mere præcis tidsbestemmelse af svangerskabet, men uden signifikant forbedret resultat.
- Ultralyddiagnostik forbedrer patientbehandlingen og gennemførelsen af graviditeten, når der foreligger en godkendt medicinsk indikation.
- Nogle af de mere end 35 publicerede dyrestudier viser, at ultralydoptagelse kan påvirke fosterets vækst under graviditeten.
- Ultralydoptagelser har i forskellige eksperimentelle systemer vist sig at medføre en række biologiske virkninger, herunder celledød, ændringer i cellernes membranfunktioner, nedbrydning af makromolekyler, nedsættelse af cellernes reproduktionspotentiale og nedsat immunrespons.
- Selv om mange af eksperimenterne er udført uden for organismen og nogle af dem ved højere energiniveau, end man kan forvente ved klinisk brug, således at resultaterne ikke uden videre kan overføres på diagnostisk ultralydscanning af gravide, er der visse af de rapporterede effekter, som man ikke kan ignorere.
- Disse studier er en af de faktorer, som bidrager til konferencens konklusion: at rutinemæssig ultralydsscreening ikke kan anbefales på nuværende tidspunkt.
- I forlængelse heraf udtaler konferencen, at ultralydundersøgelser udført alene for at tilfreds-